

DIPATRI DÌ TUKUNÀ KUNIS Ì̀TENKU K'ÓÓ NÌTÌ WETINCÀ NÀ IBOTI

BÈÈ tuò: Norbert M. C. NAMBI & Francis B. KOUAGOU

Bà keè batɔba tú mu katũ nti :

KUPÍKU KUCETIKU : KUWETINCÀ NÀ MUTŌNTŌMMÙ

Dinàanyuu 1 : onitì nà iboti

Ditannù 1

Yapankpààtĩrà yèè bo kunitisuàmunaṭĩnni miaka, kabo dakó fakɔɔfa miaka yá iwetincà, mutŏntŏmmu nà ka bá ncānti omɔɔ tii náka dakó fakɔɔfa miaka kayie kabo tuóta yatŏnkàrà náka tì nà ti sɔnti kabo ti pĩnnà.

Ditannù 2

Onitì omɔɔ te kacɔɔta diwèè nà o kó iwetincà ì̀ tú omɔɔ bá nho cānti kà bà yì yá kà yì hã di mpatri miaka, kabée yààti omɔɔ, dāka kuboti, ò tú dihee koo, onitisɔ̀ yoo opéé, onitidɔ̀ yoo onitipòkù, ò náá tii náánti, ò báá kuù yie, o bo dii poditikù tĩnni náánti yoo tináánti tati mati, kà ti ntú dihee kuati yoo manisémma kuati, tikpàti matu yoo idièti taya mayi.

Ditannù 3

1. Banitibà bamɔɔ yàri fakɔɔfa yìikà.
2. Banitibà bamɔɔ bà te kà fakɔɔfa nú mba bàà bamɔɔ kà dà yàri.

Ditannù 4

Onitì omɔɔ bée dò bà nho fĩ́ mmu. Onitì omɔɔ dò bà nho dé nà o'fomu nà om ɔnho tú hò o'yàmmà miaka ; omɔɔ bée dò bàà o fèèta nà dakó kuwetincà.

Ditannù 5

Onitì omɔɔ te kà bà nho dé o'yètri kpéé katũ onitì tikŏnti koo ká nho yá, kábaata yèho weti. Masémma mamɔɔ nà m èè tú kamm enka sènkuri onitì dāka musénnindaamu yínka, munitifitimu, kukŏnsuónniku yoo nà mayàmmà miaka, nà dakó mafĩ́ yoo bà mapĩntiyεema onitì yínka yoo kóó cààrà bà dà yetama.

Ditannù 6

Onitì omɔɔ dò kámmòka mafié kándò̀̀ri ò dúmà ka báá kɔɔta otɔɔ kà nho dāka ò tú bà onitì. Bà bée dò káfèeta nà omɔɔ o kó mafié dà sàà ntú titati mati kà dakó dim ònni fakɔɔfa fèè wāã ma ncónná ; kà dà ncāã bà bée dò kacónná omɔɔ bà yàboo.

Ditannù 7

1. Bá hò koò baa cààrà bà ndò kóó kénta. Da ya nyo : (a) kuwetincà bo o teennà kòò yú tabeencĩ́àtà tē bona kayà ò càka mù nà ò mōka ì̀ wetincà kà yì tú ò dò kándò̀̀ri mà bà nà ò dua kà ikua ì̀ bà tú, fakɔɔfa, katukunà di'boti kó maborima kà bà bà yá ka ti yie ; (b) kuwetincà kùù tú ò kpaa kanaati kánkémú tabeencĩ́àtà tēè dò ká ti na bo o seembà kadà ò menka càka ; (c) kuwetincà kùù o waà yèè bo cómmú o'fŏnkuó ká nho pì, káyíàná yè bo mbo o'fŏnkuó nà o'yètri yee mēè nhò tãnkee ; (d) kuwetincà kùù tú bàà o bekanà macāã kà tabeencĩ́àtà tēè nta ta báá nkómmú omɔɔ.

2. Bà bée bona kásee omɔɔ timati kpée yoo bà cínna timati kà ti bée do n ee, dà do dɔɔri dii mɔnni, tii caka kà ti menka moka mutooyɔmmu. Mutooyɔmmu mamu bée dɔ kádɔɔ nsà kà mu bée panka yú mucààrimù dɔɔri dii mɔnni. Mutooyɔmmu yũã otadanta yèè cààrà o nho mu bée tààti otɔɔ mɔɔ.

Ditannù 8

Mayàmmà kó kabée mpíiti, a bo mpíimmù nà kùù yie nd ɔmmu bá ho tãkkee ò dú mù. Kándàka dà bá nkɔɔnnàbà batɔbà, omɔɔ bée kána kábàà otɔɔ ò dúdà kayĩ ò bée dɔ ká mma dɔɔri.

Ditannù 9

1. Oniti omɔɔ te káncɔɔ itie nà tinánti.
2. Oniti omɔɔ bona kanáka ò dú ti kanyã ka báá sɛnta fakɔɔfa dɔɔ kùù mánku.

Ditannù 10

1. Oniti omɔɔ bona kádɔɔ dimunnatĩnni nà batɔbà, kanyã kádɔɔ fakɔɔfa yã dà dɔ kándòmmù.
2. Omɔɔ mee mbée dɔ bà o taanna ditĩnni mari miaka nsà kòò dú, ka dá ndàka ditannù 29 náá nti kà ti tukunà tikooti.

Ditannù 11

Bá hò bona kámbo matíímmà nà banitibà t ɔbà. Kó kuwetincà daka di mɔɔ dòmmà káncɔɔ kayã fakɔɔfa mafa bo kà fa kó kupatiyɔku náá di do nkámbo madia matíímma miaka, daka di'máá kpée, kándaa o'tɔɔ, kukɔɔnnaati, tinitisààti yoo oniti kó kándɔɔri ò dúmà kó kuwetincà.

Ditannù 12

1. Oniti omɔɔ moka kuwetincà kùù tú ò bona káncɛnti ò dú dii màà kám ɔka tacíáta dipankpààtiɔnni mari miaka, kándàka kádɔɔ fakɔɔfa yã a dɔ kándòmmù kana ká ní mma dɔ.
2. Oniti omɔɔ moka luwetincà kùù tú a bona kayíta bá dii hɛɛ, bá nà a'kpari, kayánka yíé nni a'kpari miaka. Dakó kuwetincà bona ka dáá pɔɔ nsà kà dà hã fakɔɔfa miaka, kaweti bà bo ndàà bàà bà, dà ɔɔnna batɔbà, kukɔɔnnaati yoo kunitisúúku kó mayanyòmmà.
3. Oniti omɔɔ kòò bo mafɔɔ mmiaka ò bona kabeka káyíta kacéẽnta diyee, kawammu kapéta kàà na ká ka kuata kupuɔkù, kántũ bá dii pankpààtiyuu kó fakɔɔfa nà tii wãri katú kuteuku dɔɔ nti dayínkà.
4. Opuà yèè ta dipankpààtiyuu mari kà di bo di mpatri náánti di'miaka di báá ka dáá yuammu kayã dikó fakɔɔfa fèè dà náá mmà.
5. Bà bo kónnabà káyuammu bapuaàbà ditĩnni dà cima. Bà bo di kónnabà káyuammu ditĩnni daka tũ ditĩnni dii ba diheɛ, diyatatĩnni, kuboti yoo muwedɔmmu mamu kó banitibà.

Ditannù 13

1. Siheekambíi simɔɔ te kánkuaka nà bakó madúú dipankpààtiyuu kó mutũntimu miaka, bá bambo bamɔmba, yoo bàà tããta b mɔbà kà b ee ndú kámbo, kántũ fakɔɔfa náá kayã dà ndòmmù.
2. Siheekambíi simɔɔ te kámpĩ mutɔmmú ba'pankpààtiyuu tɔnkàrà miaka.
3. Oniti omɔɔ moka kuwetincà kùù tú ò bona kámpĩna yatɔnkàrà ò dà dú mù kantũ fakɔɔfa dɔɔ nti.

Ditannù 14

Kuwetincà kùù tú a da te dà bo ma. Bà bona káyí a bée da te dà bo yí dii dih εε dii dà cɔɔta kabo dɔɔ damɔrà dèè di'mòò kpara, damònni dà ntũ fakɔɔfa náá ntì.

Ditannùù 15

Onìti omɔɔ te kámpí mutòmmú kà mù yàri nà o'yàmmà kà ò c ɔɔ fà nyàrinà mutòmmú ò pĩ mmù.

Ditannùù 16

1. Onìti omɔɔ te kámbo diwèè kōnnaati miaka nà o'kōnti nà o'yàmmà nsà kòò bona ká ma nìnta.
2. Yapankpààtitōra yèè yie di mpatri wāri tì tuóta tìi dò kátee kándàka o'nitibà kōnnaati kpéé ká mbá teennà kà bà mmòka mumɔmmú kó muteemmu.

Ditannùù 17

1. Onìti omɔɔ te kà bàà o dua itie.
2. Onìti omɔɔ bona kámbo nà o'dúú o'biti kó maborima miaka.
3. Kádáá kámbàà kuboti maku kó maborima kà bà bà yá dipankpààtitōnni tōmmú tú bàà dɔɔ kátee kà mà nkpaà kacéri kántú onìti kó kuwetincà.

Ditannùù 18

1. Tacíātà tee tú kuyiempānni kà tee tú kuboti kó dipũ. Tà dò nkámbaà kà dipankpààtitōnni dii dò nkándàka ta'kōnnaati kpéé nà ta'ymmà miaka.
2. Dipankpààtitōnni dò kámbo tacíātà píiti kayá tee bàà bà kuboti maku kó maborima kà kù bà yá.
3. Dipankpààtitōnni dii dò kányá káyuummu d èè tú kánsenkuri onitipòkù kándàka kabaà onitipòkù nà dabira kó kuwetincà dà wāri mēè boti kutenku kó ikua miaka.
4. Banitikótibà nà bēè mōka tikōnciti bà mōka kuwetincà kùù tú bà mba tee kà dà nn εetinà ba'citi miaka bà dúdà, ba'kōnti nà mayàmmà.

Ditanùù 19

Iboti imɔɔ yarima ; bà te diwée (diyètri) dibee ndi kakómmú kamòka iwetincà. Damòra bée benku kumaku ɔɔ nnà mà kutaku.

Ditannùù 20

1. Onìti omɔɔ mōka kuwetincà kùù tú a dò kámbo. Bá kùù boti mōka kuwetincà kùù bée doo nà ka bée bo cààrà diyie mari kánpaa fũũku weti. Yèè yá o'fomu tú mù kayá ò bo ntūnni mēè boti kámɔɔta tikpàti nà mayambuoma kántũ kucà ò tãāta kù.
2. Bà tũnta yìi boti yoo ka bà cà bà te káfèèta ba'máa dà dipankpààtitōnni kántũ icà bà yá yì kà yì bo ba teenna kà kutenku tĩnni bà tì yá.
3. Iboti imɔɔ te kà yapankpààtitōra yèè di mpatri náá nti tì'miaka nú mba tee ba'mòò miaka kà fèèta ba'máa nà sipuàn ɔɔ miaka, dà ntú poditikù yínka, mudítim ɔɔtimu yoo dikó maborma kpéé.

Ditannùù 21

1. Iboti te kámpínnà nà ba'kpàti nà titenkpàti tim ɔɔ. Dakó kuwetincà pínna kabo tee kà bà mpínna diheè nitibà. Bá kà dà dú dà ndòmmù kuboti maku bée dò kámbo mafóó miaka.
2. Kà bà cààrà kuboti, dakó kuboti dò kábeka kà bàà ba tēnna bà càka kádèè kayieti káfóó bà bà càkaba weti.

3. Kámmòka tikpàti nà titenkpàti bà ti pínna kà tikpeti bée bo kà bà wàà bà bo yímu ka ti dáá kámòta idífti kó tinápoti kántũ kadé batòbà, kacèkù kà dà yàri katũ kútenku wāri diì patri kua.
4. Yapankpààtitōra yèè yie ti wāri di mpatri miaka yie kà bá hò o'máá yoo dinititíi dò kámpínna o'kpàti ò dú mà nà titenkpàti kà dà yie kòò kpekura kunitis òòtenku kó dimunnidi.
5. Yapankpààtitōra yèè yie ti wāri di mpatri miaka yie káyuummu bapùàbà bèè kuari di kadèè tikpàti, dāka bèè ti dèè nà kútenku kó yapata náanti, kà dà yi kà dih ɛɛ kuaba mòò péta ba'heɛ tenkpàti kacōnta nà.

Ditanùù 22

1. Iboti imòò dò kamòta yi kó idítitũntimù, kunaati nà ku'borima miaka, kà mbá ndé masàà nà ba'botri túdì, kà bà nninni kútenku kpàti timòò.
2. Yapankpààtitōra te, káncie yoo bà mmuri, kátee kà ba'wetincà kùù tukunà ba'tũntimù bà ku ninta.

Ditannùù 23

1. Iboti te káninta diwèè kà damòrà bá mba kòò ba'heɛ miaka nà kupíku taku. Dimunnidi diì denka bo katú tinápoti kà kútenku yàndú ti náka diyòònni kà kusòòtenku munidì mòò ti bée bà dò kà nti pínna kanaati dà yapankpààtitōra.
2. Kà ti ndú kákpekura diw èè, dimunnidi nà tinápoti, yapankpààtitōra yèè yie ti wāri di mpatri miaka bàà yie kà bàà ti : (a) onìti mòò bona kà bà yie kóó c òòta batòbà cia kándònnà di mpatri dà náá mbà ditannùù 12 kápí mut òmmú mùù bo mbòkunà o'h ɛɛ yambà tɔti yoo ditari mari di mòò bo di mpatri miaka ; (b) o bo diì màà kó katenka bà da ceta mutòmmú mùù tú dimòò yoo ditari mari mòò dòòri bà bée dú ti ka ná bo di mpatri náanti miaka.

Ditannùù 24

Iboti mòò te kámmòka bà bo diì màà kà dèè bà cāti dà nwenni kántú ba'mòò kuara, káyie nnà bakó mutũntimù.

Ditannùù 25

Yapankpààtitōra yèè yie ti wāri di mpatri miaka bà dò kádáá kátee, nà mubɛnkumù, mutemmu nà kánáá, bà ndé iwetincà nà fadédiéfà f èè hā di mpatri miaka katú ikua, kátuóta tìi dò nkámpínna kándàka kà dakó tidédiéti nà iwetincà bàà dá baanta dà mòòka muwērimu kpara nà iwetincà yìi dà neetidà.

Ditannùù 26

Yapankpààtitōra yèè yie ti wāri di mpatri miaka bà dò kádòò kà sibeencíá mpí ba'tōmmú kòò mòò bá mba pōmmu nā timati katee kákanna yatōkàrà kà yà nnò ya'tōmmú kápí kadáámmu kapì iwetincà nà diwèè kámbàà tìi hā di mpatri miaka.

KUPÍKU II : MUTŌNTŌMMÙ

Ditannùù 27

1. Bá yèè nìti mòka mutōntōmmu tacíátà miaka nà kuboti miaka, nà dipankpààtitōnni bíaka nà tinààmuntì tati bà yāti dà mòòka yaheka taya kó iboti.
2. Iwetincà nà diwèè bá ho ò wā ndá d òò kándé otòò kó kuwetincà kpéé, kámpí nà di'tabà, mufoodaàtimù nà dimòò cōntimù.

Ditannù 28

Bá yèè nìti m òka mut̃nt̃mmu mùù tukudà a ndú a kóó t ɔɔ yèè daa dònna ka báá nsènkuri otɔɔ, kà di' miaka di mm òka tinápoti ti ibo nte kà di dáá, kámbaà kákpenkura fadédiéfà ká ncíámmu di'tobà.

Ditannù 29

Da ya dò kámm òka mut̃nt̃mmu

1. Kámm òka tacíátà kó mat̃nt̃isààmà kándú kà di nw ẽ kadé tacíátà ; kándé yam òrà a' citabà, ká mba dua kà bà yo, kánkuari ka ba tee nsà kà dà yèè damònni ;
2. Kámpínnà a'boti kɔba kakpèèmmu a'kpeti timɔɔ nà a'cii mamɔɔ bakó mut̃mmú miaka ;
3. Ka bá ncààri dipankpààtit̃nni wèè nsà kà dà tú di kuari yoo diheè miaka ;
4. Ka bá ncààri dipankpààtit̃nni wèè nsà kà dà tú di kuari yoo diheè miaka ;
5. Kámbaà, kakpenkumu ti fèèta ti'máá kó maborima kándàka diheè kó diyètri yínka nà damɔɔ kpéé kántee kamɔɔ a'pankpààtit̃nni kpéé kántũ fakɔɔfa wãri kayã dà ndò mmù ;
6. Kámpí mut̃mmú kà dà mánna a'kpeti nà n ɔmmà, kándòò fakɔɔfa dɔɔ kayã dèè dò káma hãã ; kà dà yie kà di nkpaà m òka diheè c̃ntimà ;
7. Kándàka, nà kuboti kó tinati tɔti, kánkpaa bàà kakpenkumu diyètri, mat̃mmaborima mèè wenni, nà mayàmmà m èè c̃íèmmu, kánnáá katièti, kabékú di't ɔbà kayóóti, kadáámmu kuk̃nnaati foòdaàtimù kuboti miaka ;
8. Kányóóti a nɔ mmèè boti, yam òrà yamɔɔ nà tipííti timɔɔ, kándáámmu kuniti sòòtenku kó kumunna dòòrimù.